

УДК 336.71(477)
JEL Code G21

Д.І. ДЕМА

(Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир, Україна)

І.В. АБРАМОВА

(Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир, Україна)

Стан та перспективи розвитку банківської системи України

Стаття присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню стану і перспектив функціонування банківської системи України. Автори застосували системний підхід до вивчення об'єкта дослідження, використавши статистично-економічний метод, метод порівняльного аналізу, метод аналогії, табличний та графічний методи. Охарактеризовано негативні тенденції, які мали місце в банківській діяльності протягом двох останніх років. Здійснено аналіз структури активів та пасивів комерційних банків України, визначено темпи приросту загальних активів, зобов'язань та капіталу вітчизняного банківського сектору. На основі вивчення витрат, доходів і фінансових результатів визначено рентабельність активів та капіталу українських банків. Виявлено, що основними проблемами банківського сектору України є: значний вплив ресурсів, погіршення якості кредитних портфелів, відставання темпів зростання доходів від темпів зростання витрат і, як наслідок, від'ємні фінансові результати діяльності банків. Проведено оцінку ефективності регуляторної політики Національного банку України. Окреслено перспективні цілі розвитку банківської системи України та інструменти їх досягнення.

Ключові слова: банківська система, ліквідність, капітал, фінансові результати, грошово-кредитна політика, облікова ставка, рефінансування.

Д.І. ДЕМА

(Житомирський національний агроекологічний університет, г. Житомир, Україна)

І.В. АБРАМОВА

(Житомирський національний агроекологічний університет, г. Житомир, Україна)

Состояние и перспективы развития банковской системы Украины

Статья посвящена теоретико-методологическому обоснованию состояния и перспектив функционирования банковской системы Украины. Авторы применили системный подход к изучению объекта исследования, использовав статистически-экономический метод, метод сравнительного анализа, метод аналогии, табличный и графический методы. Охарактеризованы негативные тенденции, которые имели место в банковской деятельности в течение двух последних лет. Осуществлен анализ структуры активов и пассивов коммерческих банков Украины, определены темпы прироста общих активов, обязательств и капитала отечественного банковского сектора. На основе изучения затрат, доходов и финансовых результатов определены рентабельность активов и капитала украинских банков. Выведено, что основными проблемами банковского сектора Украины являются: значительный отток ресурсов, ухудшение качества кредитных портфелей, отставание темпов роста доходов от темпов роста расходов и, как следствие, отрицательные финансовые результаты деятельности банков. Проведена оценка эффективности регуляторной политики Национального банка Украины. Определены перспективные цели развития банковской системы Украины и инструменты их достижения.

Ключевые слова: банковская система, ликвидность, капитал, финансовые результаты, денежно-кредитная политика, учетная ставка, рефинансирование.

State and Development Prospects of the Ukrainian Banking System

The article is devoted to theoretical and methodological justification of the status and functioning prospects of the Ukrainian banking system. The authors used a systematic approach to the study of the object of research, using statistical and economic method, comparative analysis method, analogy method, tabular and graphical methods. The negative trends are characterized that have taken place in the banking business for the past two years. The analysis of the structure of assets and liabilities of commercial banks in Ukraine is performed, determined the growth rate of total assets, liabilities and equity of the domestic banking sector. On the basis of costs, revenues and financial results determined the return on assets and capital of Ukrainian banks. It was revealed that the main problems of the Ukrainian banking sector are a significant drain on resources, quality deterioration of loan portfolios, lag in growth of revenues from the growth rate of costs and, as a consequence, the negative financial results of banks. The evaluation of the effectiveness of regulatory policy of the National Bank of Ukraine is fulfilled. The prospective development aims of the Ukrainian banking system and the tools to achieve them are described.

Keywords: banking system, liquidity, capital, financial results, monetary policy, accounting rate, refinancing.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років вітчизняна банківська система розвивалася досить динамічно: впевнено зростала кількість банківських установ, обсяги їхніх активів, попит на послуги з боку споживачів. Зміна зовнішнього середовища, зокрема прояви світової фінансової кризи, військова агресія, а також внутрішні економічні та політичні негаразди негативно вплинули на український банківський сектор: погіршилася якість активів, зросла частка простроченої заборгованості за кредитами, посилюється відтік коштів з депозитних рахунків, збільшилася вартість ресурсної бази (депозитів), знизилася фінансові результати діяльності переважної більшості банків, а в деяких з них розпочато процедуру ліквідації. В контексті наведених тенденцій актуальним напрямком наукових досліджень є оцінка стану та перспектив розвитку банківської системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідентифікації особливостей розвитку кризових явищ у банківській сфері України присвячені праці П. Буряка [1], О. Лисенка [4], Н. Блашук-Дев'яткіної. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України в умовах дестабілізації економіки розкриті в дослідженні О. Переполькіної [8]. Нова парадигма розвитку банківської системи України є предметом дослідження А. Дробязка, В. Лісовенка, В. Федосова [3]. В публікаціях Т. Савелко банківська система розглядається як найважливіший інструмент мобілізації і перерозподілу внутрішніх фінансових ресурсів [10]. Незважаючи на значну кількість праць з піднятої тематики, стан і перспективи розвитку банківської системи України в умовах високої мінливості зовнішнього середовища залишаються актуальним об'єктом подальших наукових досліджень.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування стану і перспектив функціонування банківської системи України.

Методи дослідження. Аналіз порушених в дослідженні питань було здійснено за загальнометодологічною схемою системного підходу, відповідно до якої у всякому явищі, що розглядається, обґрунтовуються чинники його системної цілісності, структурно-функціональної організації, інтеграції в систему більш високого порядку. Для вирішення окремих завдань використовувалися: статистико-економічний метод (при аналізі сучасного стану та тенденцій функціонування банківської системи України); метод порівняльного аналізу (при дослідженні економічних категорій, методик оцінки, шляхів та напрямів розвитку банківського сектору); метод аналогії (при визначенні перспектив діяльності банківських установ); табличний та графічний методи (для обробки та узагальнення даних, відображення їх у рисунках і таблицях).

Вклад основного матеріалу. Пройшовши основні етапи становлення, впродовж останніх років банківський сектор України показував відносно стійкі показники свого розвитку. Кількість банків залишалася стабільною (в т.ч. і банків з іноземним капіталом), відбувалося поступове нарощення їх капіталу, поліпшення якості активів. Водночас, надзвичайно складні фінансово-економічні та соціально-політичні умови, пов'язані з негативними тенденціями в усіх секторах економіки, погіршенням кон'юнктури зовнішніх ринків, зниженням внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, звуженням кредитної активності, скороченням державного фінансування тощо, в яких опинилися банки на початку 2014 р., мали дестабілізуючий вплив на їхню діяльність.

Фінанси та оподаткування

Як наслідок, впродовж 2014 р. 33 банки було визнано неплатоспроможними, стосовно багатьох з них було прийнято рішення про ліквідацію. На початок 2015 р. лише 162 банки мали банківську ліцензію та один – ліцензію санаційного банку. У 2015 р. ситуація продовжувала погіршуватися і вже у

жовтні цього ж року у Державному реєстрі банків було зафіксовано рекордно низьку за останні роки кількість банківських установ – 122 одиниці. Помітним був і відтік банків з іноземним капіталом, лише впродовж 10 місяців 2015 року їх кількість зменшилася до 40 одиниць (рис. 1).

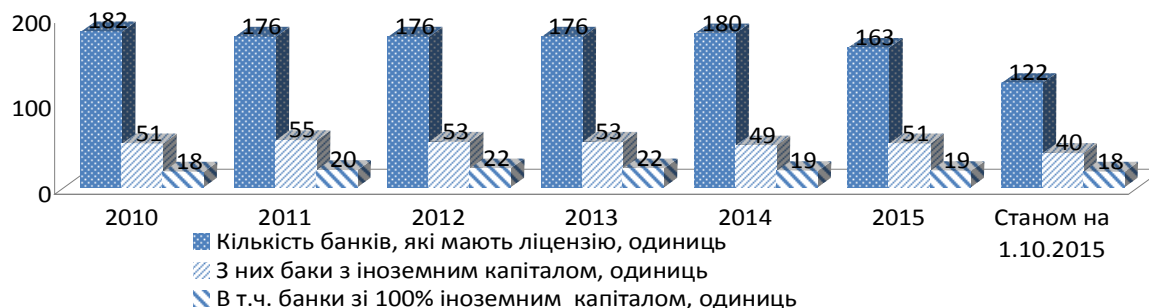

Рис. 1. Кількість банків, які мають банківську ліцензію, станом на 1 січня відповідного періоду, одиниць
Джерело: побудовано за даними [6].

Зменшення чисельності банківських установ супроводжувалося значним скороченням основних показників їх діяльності. Темпи приросту загальних

активів, зобов'язань та капіталу банків у 2014 р. вперше за п'ять останніх років набули від'ємних значень (рис. 2).

Рис. 2. Темпи приросту загальних активів, зобов'язань та капіталу банківського сектору України, %
Джерело: побудовано за даними [9].

Значний вплив ресурсів з банківської системи, погіршення платоспроможності позичальників – це лише незначний перелік факторів, які негативно

вплинули на якість активних операцій банківських установ. Зростання відбулося лише за окремими показниками (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз активів комерційних банків України, млн. грн.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Активи банків	942088	1054280	1127192	1278095	1316852	139,78
Загальні активи (не скориговані на резерви за актив-ми операціями)	1090248	1211540	1267892	1408688	1520817	139,49
готівкові кошти та банківські метали	26749	27008	30346	36390	28337	105,94
кошти в НБУ	26190	31310	33740	47222	27554	105,21
кореспондентські рахун-ки, що відкриті в ін. банках	67596	78395	99472	78106	99752	147,57
кредити надані	755030	825320	815327	911402	1006358	133,29
частка простроченої заборгованості за кредитам, %	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	120,54
вкладення в цінні папери	83559	87719	96340	138287	168928	202,17
резерви за активними операціями банків	148839	157907	141319	131252	204931	137,69

Джерело: побудовано за даними [6].

Зокрема у 2014 р., в порівнянні з 2010 р. на 39,49 % зросли у гривневому еквіваленті загальні активи банків України. Таке зростання переважно відбулося за рахунок курсової переоцінки активів та зобов'язань через зниження курсу гривні до основних іноземних валют. Готівкові кошти та банківські метали у 2014 р. знизилися на 22,1 %, хоча впродовж 2010-2014 рр. прослідковується незначне їх збільшення (на 5,9 %). Найбільше скоротилися у звітному році кошти банків в установі Нацбанку (на 58 %), проте, за 5 останніх років їх величина зросла на 5,2 % [7].

Відбулося зростання на 33,29 % у 2014 р. в порівнянні з 2010 р. загального обсягу кредитів, наданих в економіку, переважно за рахунок збільшення кредитів в іноземній валюті, викликане зміною обмінного курсу гривні. У 2014 р. у позичальників виникли значні труднощі з обслуговуванням кредитів. Майже вдвічі у звітному періоді збільшилася частка простроченої заборгованості за кредитами. Основною складовою такого зростання були кредити, надані суб'єктам господарювання та небанківським фінансовим установам.

Погіршення якості кредитних портфелів банківських установ суттєво підвищило ризиковість банківського бізнесу. Обмежені можливості кредитування (через значні ризики реального сектору економіки) спонукали банки нарощувати вкладення в цінні папери, обсяг яких збільшився впродовж останніх 5 років у 2 рази. На фоні стриманого кредитування кошти на кореспондентських рахунках, що відкриті в інших банках, зросли впродовж 2010-2014 рр. на 47,57 %.

Рівень капіталізації банківського сектору України, який впродовж 2010-2013 рр. впевнено показував позитивну динаміку, впродовж 2014 р. суттєво погіршився (табл. 2). Відбулося зменшення величини капіталу на 23,2 %, в т.ч. і за рахунок зменшення статутного капіталу, його питома вага в пасивах банків становила 11,2 %. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків України зменшилася на 5,5 п.п. – до 34,0 %. Іноземний капітал в Україні представлено 26 країнами. Найбільші частки в загальній сумі іноземного капіталу мають: Кіпр – 31,8 %, Російська Федерація – 30,7%, Австрія – 12,3 %. На фоні зменшення капіталу банків загальний обсяг їхніх зобов'язань за 2015 рік збільшився на 7,7 %.

Таблиця 2

Аналіз пасивів комерційних банків України, млн. грн.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
Пасиви банків, всього	942088	1054280	1127192	1278095	1316852	139,78
Капітал	137725	155487	169320	192599	148023	107,47
в т.ч. статутний капітал	145857	171865	175204	185239	180150	123,51
Зобов'язання банків	804363	898793	957872	1085496	1168829	145,31
кошти суб'єктів господарювання	144038	186213	202550	234948	261372	181,46
з них: строкові кошти	55276	74239	92786	104722	102527	185,48
кошти фізичних осіб	270733	306205	364003	433726	416371	153,79
з них: строкові кошти	206630	237438	289129	350779	319121	154,44

Джерело: побудовано за даними [6].

Основною складовою зобов'язань банків залишалися залучені депозити, серед них кошти фізичних осіб становили 35,6 %, кошти суб'єктів господарювання – 22,36 %. Погіршення ситуації у банківському секторі вплинуло на відтік коштів фізичних осіб з депозитних рахунків, впродовж 2014 р. їхня величина зменшилася на 17355 млн. грн. [9].

Рентабельність активів банківської системи України у 2014 р. становила -4,07 % і була найгіршою

за останні 5 років. Основною причиною цього стало, хоч і незначне, але зростання величини загальних активів банків на фоні від'ємних результатів їх діяльності, зокрема прибутку (рис. 3 та рис. 4). Негативним значення характеризувався і показник рентабельності капіталу банків. На тлі позитивного значення цього показника у 2012-2013 рр., його величина у 2014 р. сягнула -30,46 %.

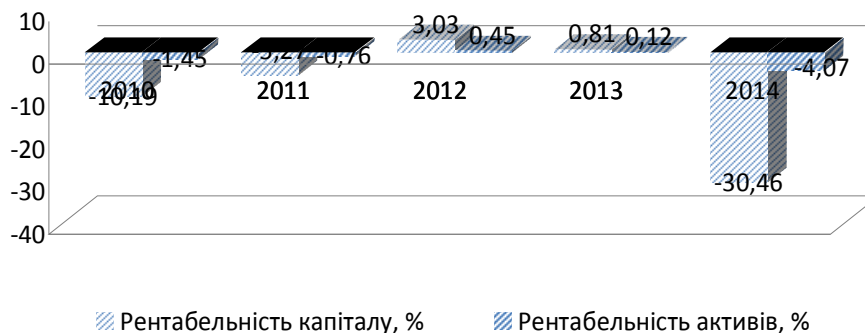

Рис. 3. Рентабельність активів та капіталу банків України, %

Джерело: побудовано за даними [6].

Фінанси та оподаткування

Впродовж 2010-2014 рр. темпи зростання доходів банків відставали від темпів зростання їхніх витрат (рис. 4). Як наслідок, у 2010-2011 рр. та у 2014 р. банківських сектор України отримували від'ємні

результати діяльності. Основною статтею доходів банків залишалися процентні доходи, серед яких доходи від кредитування суб'єктів господарської діяльності займали домінуючу позицію.

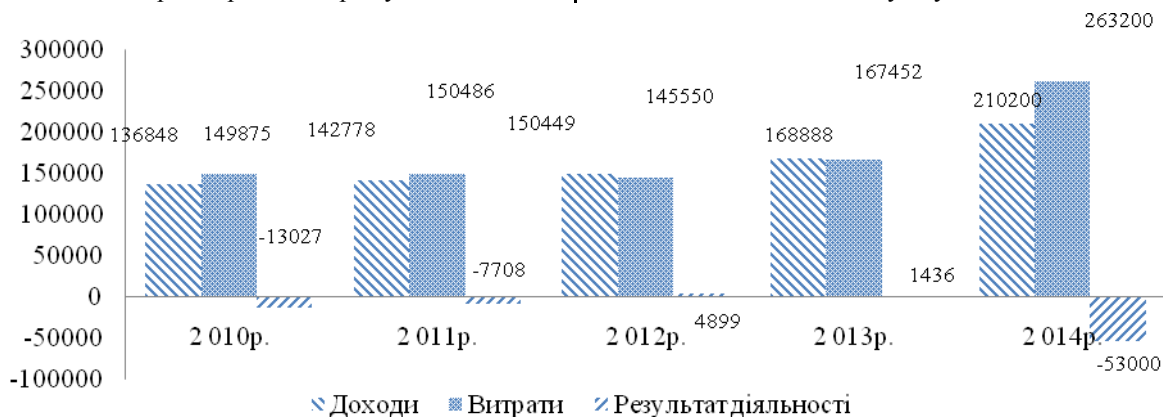

Рис. 4. Доходи, витрати та результати діяльності банків України, млн. грн.

Джерело: побудовано за даними [2].

Витрати банків впродовж 2010-2014 рр. збільшилися на 75 %. Найбільш суттєвим зростання витрат було у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. Така ситуація, насамперед, була обумовлена збільшенням обсягів відрахувань у резерви на можливі втрати від активних операцій через погіршення якості кредитного портфеля банків. Їх величина порівняно з відповідним періодом попереднього року зросла у 3,7 рази і станом на 01.01.2015 р. становила 103,3 млрд. грн., або 39,3 % від усіх витрат банків (порівняно з 16,7 % у 2013 р.) [2].

В цілому впродовж 2014 р. діяльність банківського сектору була збитковою. Збиток становив 53,0 млрд. грн. [9]. Від'ємний фінансовий результат діяльності банків переважно було сформовано банками, що кредитували масштабні проекти та понесли значні втрати від окупації АР Крим та ситуації на сході України.

Враховуючи наявність вагомих об'єктивних дестабілізуючих факторів немонетарного характеру слід зауважити, що суттєвими чинниками погіршення ситуації у грошово-кредитній сфері були недостатньо послідовні та неефективні дії Національного банку України. Зокрема, надмірне використання адміністративних заходів у валютному регулюванні призвело до скорочення припливу валютних коштів у країну, виникнення тінювих валютних ринків та значної кількості обмінних курсів, рекордного падіння вартості національної грошової одиниці, значних інфляційних процесів.

В якості основного інструменту протидії прискоренню темпів інфляції НБУ використовував підвищення процентних ставок. Облікову ставку було поетапно збільшено, зазнали суттєвого зростання ставки за активними та пасивними операціями Національного банку. Однак, попри підвищення процентних ставок за активними операціями, реальні ставки спочатку в банківській системі, а потім і Національного банку почали набувати від'ємних

значень. Ставки за кредитами та депозитами банків практично не реагували на зміну ставок Національного банку: підвищення облікової ставки супроводжувалось зниженням ставок за кредитами та депозитами у банківській системі [6]. Це свідчить про неефективність здійснення процентної політики з точки зору забезпечення стійкої курсової динаміки і контрольованої інфляції в умовах гнучкого курсу.

Вкладення Національним банком коштів у державні облігації безпосередньо корелювало з потребами фінансування дефіциту державного сектору та не мало суттєвого впливу на коррахунки банків. Як наслідок, залишок ОВДП у портфелі Національного банку збільшився і становив близько 70 % від загального обсягу, тоді як портфель комерційних банків збільшився несуттєво [6].

Обсяг мобілізаційних операцій за депозитними сертифікатами Національного банку для абсорбції надлишкової ліквідності банківської системи у 2014 р. більш ніж у п'ятеро перевищував обороти попереднього року та у 88 разів – обсяг 2012 р. [6]. Безпрецедентні обсяги мобілізаційних операцій поряд зі значними оборотами рефінансування свідчать про непослідовність дій з монетарного регулювання, перебирання Національним банком на себе функцій міжбанківського ринку та штучне викривлення ринкового механізму перерозподілу ліквідності. Фрагментація міжбанківського ринку з одночасним існуванням в банківській системі структурного профіциту і дефіциту ліквідності свідчить також про недостатньо ефективні дії в сфері банківського регулювання [5].

Політика НБУ не змогла зупинити більшість кризових тенденцій у банківському секторі. Активність мобілізаційних операцій продовжує зростати. Максимальний обсяг депозитних сертифікатів по які банк може звертатися до Національного банку збільшено з 70 % до 100 % від визначеного згідно з установленими нормативами

розміру обов'язкових резервів за попередній період утримання. Зростання зацікавленості банків у розміщенні коштів на депозитах в Національному банку було спровоковане різким підвищенням ставок за такими операціями. Ставка за депозитними сертифікатами строком на місяць сягнула 27 % [6].

Таке безпрецедентне підвищення обсягів та прибутковості пасивних операцій Національного банку збільшує структурний профіцит ліквідності у банківській системі з одночасною нестачею фінансових ресурсів у реальному секторі економіки внаслідок зниження мотивації банків до кредитування. Це не тільки є витратним для держави,

але й призводить до непродуктивної емісії (тобто емісії, що не використовується в реальному секторі) і подальшого зростання структурного профіциту ліквідності через значні процентні виплати на користь банків [6]. Таким чином, встановлення надвисоких процентних ставок за депозитними сертифікатами НБУ порушує принцип ефективності процентної політики, згідно з яким ставки за мобілізаційними операціями постійного доступу повинні бути найнижчими на грошовому ринку.

На основі аналізу стану банківського сектора національної економіки можна окреслити перспективи його розвитку (табл. 3).

Таблиця 3

Перспективи розвитку банківського сектора України

Перспективні цілі	Інструменти досягнення
Підтримка та підвищення ліквідності банків	- застосування НБУ прозорих та зрозумілих інструментів рефінансування банків; - моніторинг стану ліквідності банків та ризиків їх діяльності.
Повернення вкладів фізичних осіб на депозитні рахунки банків	- впровадження маркетингових інструментів та заходів для покращення іміджу і підвищення ступеня довіри населення до банківських установ.
Збільшенні обсягів кредитування фізичних та юридичних осіб	- пом'якшення умов щодо можливого прийняття забезпечення за кредитом та розширення його переліку; - збільшення строків кредитування; - зменшення відсоткових ставок за позиками.
Удосконалення та поліпшення якості банківських послуг	- адаптація банківських послуг/продуктів та обслуговування відповідно до міжнародних стандартів якості.
Забезпечення інноваційного розвитку	- застосування сучасних ІТ-технологій у роботі з клієнтами.
Нарощення капіталу банків	- залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій; - поліпшення системи менеджменту та корпоративного управління.
Підвищення ефективності державного регулювання	- розробка програми розвитку, підтримки та регулювання банківського сектора на перспективу.

Джерело: розроблено авторами.

Суттєві недоліки грошово-кредитної політики НБУ перешкоджають відновленню стабільної роботи банківського сектора. Тому у досягненні зазначених перспектив особливого значення набуває підвищення ефективності регуляторної політики НБУ та її орієнтація на стабілізацію ситуації на грошово-кредитному ринку, підтримку стабільної роботи банків, сприянню безперервному здійсненню платежів та вчасному виконанню банками зобов'язань перед вкладниками.

Висновки. Сьогодні стан функціонування банківської системи України характеризується зменшенням чисельності банківських установ внаслідок жорсткої політики НБУ щодо ліквідації ненадійних, низьколіквідних та неплатоспроможних банків; значним відпливом ресурсів за рахунок зменшення надходжень на рахунки закладами фізичних осіб, а також надходження виручки від усіх видів послуг; погіршенням якості кредитних портфельів через зростання заборгованості за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та небанківським фінансовим установам; нарощуванням вкладень банків у цінні папери; відставанням темпів зростання доходів над темпами зростання витрат і, як наслідок, від'ємними фінансовими результатами

діяльності банківських установ. Перспективи розвитку банківської системи України пов'язані з її перетворенням у конкурентну та ефективну сферу – локомотив інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України.

Інноваційні аспекти розвитку банківського сектора національної економіки України стануть ключовими при проведенні подальших досліджень.

4 Список використаних джерел

1. Буряк, П. Ю. Банківська система України у контексті викликів фінансової кризи [Текст] / П. Ю. Буряк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2009. – Вип. 12. – С. 165-172.
2. Доходи та витрати банків України / Національний банк України (офіційне Інтернет представництво) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
3. Дробязко, А. Банківська система України: нова парадигма сучасного розвитку [Текст] / А. Дробязко, В. Лісовенко, В. Федосов // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 11-12. – С. 11-30.

4. Лисенок, О. В. Нормативно-індексна модель оцінки соціально-економічної ефективності банківської діяльності [Текст] / О. В. Лисенок // Облік і фінанси. – 2015. – № 4(70). – С. 98-104.

5. Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику від 21 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=20163929>

6. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік / Національний банк України (офіційне Інтернет представництво) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

7. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України (офіційне Інтернет представництво) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

8. Перепьолкіна, О. О. Банківська система України в умовах дестабілізації економіки [Текст] / О. О. Перепьолкіна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2009. – Вип. 12. – С. 285-292.

9. Річний звіт Національного банку України, затв. рішенням Ради Національного банку України від 24.04.2014 р. № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=8253030>

10. Савелко, Т. В. Банківська система як найважливіший інструмент мобілізації і перерозподілу внутрішніх фінансових ресурсів [Текст] / Т. В. Савелко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 18. – С. 33-36.

4 References

1. Buriak, P. Yu. (2009). Bankivska systema Ukrainy u konteksti vyklykiv finansovoi kryzy [The banking system of Ukraine in the context of the challenges of the financial crisis]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser.: Ekonomika*, No.12, 165-172.

2. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2015). *Dokhody ta vytraty bankiv Ukrainy [Income and expenses of Ukrainian banks]*. Retrieved from

http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

3. Drobiazko, A., Lisovenko, V. & Fedosov V. (2013). Bankivska systema Ukrainy: nova paradyhma suchasnoho rozvytku [The banking system of Ukraine: A new paradigm of contemporary development]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, No.11-12, 11-30.

4. Lysenok, O. V. (2015). Normatyvno-indeksna model otsinky sotsialno-ekonomichnoi efektyvnosti bankivskoi diialnosti [Regulatory-Index Model for Evaluation of Banking Socioeconomic Efficiency]. *Oblik i finansy*, No. 4(70), 98-104.

5. Poroshenko P., Yatseniuk, A., Yaresko, N., Hontariev V. (2015). *Lyst pro namiry ta Memorandum pro ekonomichnu ta finansovu polityku [Letter of intent and Memorandum about the economic and financial policies]*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=20163929>

6. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2015). *Osnovni zasady hroshovo-kredytnei polityky na 2015 rik [Basic principles of monetary policy for 2015]*. Retrieved from http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

7. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2015). *Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Main indicators of banks activity in Ukraine]*. Retrieved from http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

8. Perepolkina, O. O. (2009). Bankivska systema Ukrainy v umovakh destabilizatsii ekonomiky [The banking system of Ukraine in conditions of destabilization of the economy]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser.: Ekonomika*, No.12, 285-292.

9. Rada Natsionalnoho banku Ukrainy. (2014). *Richnyi zvit Natsionalnoho banku Ukrainy [Annual report of the National Bank of Ukraine]*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=8253030>

10. Savelko, T. V. (2011). Bankivska systema yak naivazhlyvishi instrument mobilizatsii i pererozpodilu vnutrishnikh finansovykh resursiv [The banking system as a key instrument of redistribution and mobilization of domestic financial resources]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, No.18, 33-36.